

ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ САМОРЕФЛЕКСІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Бородіна О. С., Шевченко О. С.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Актуальність теми дослідження. Сучасні процеси модернізації вищої педагогічної освіти України зумовлюють необхідність підготовки вчителя нового типу – професійно компетентного, здатного до усвідомлення та критичного аналізу власної педагогічної діяльності. У цьому контексті особливої актуальності набуває формування здатності до педагогічної саморефлексії, яка виступає важливим механізмом професійного зростання та самовдосконалення майбутніх учителів фізичного виховання.

Специфіка педагогічної діяльності вчителя фізичного виховання полягає у поєднанні навчальної, виховної та здоров'язберезувальної функцій, що вимагає постійного осмислення власних дій, педагогічних рішень і взаємодії з учнями в умовах динамічного освітнього середовища.

Мета дослідження полягає в теоретичному аналізі сутності педагогічної саморефлексії та обґрунтуванні ефективних шляхів її формування у майбутніх учителів фізичного виховання в умовах модернізації вищої педагогічної освіти.

Аналіз літературних джерел. У психолого-педагогічних дослідженнях педагогічна саморефлексія розглядається як здатність суб'єкта усвідомлювати, оцінювати та коригувати власну професійну діяльність, мотиви та результати педагогічної взаємодії. Вона є складовою професійної компетентності педагога та передумовою його професійної автономії.

Наукові праці з підготовки майбутніх учителів фізичного виховання переважно зосереджені на розвитку рухових умінь, методичних знань і педагогічних навичок [1–5], тоді як формування рефлексивних умінь часто залишається поза системним методичним супроводом.

Результати дослідження. Педагогічна саморефлексія майбутнього вчителя фізичного виховання проявляється у здатності аналізувати власні педагогічні дії, прогнозувати наслідки прийнятих рішень, оцінювати ефективність методів навчання та виховання, а також усвідомлювати вплив власного психоемоційного стану на освітній процес. Вона формується поступово в ході навчально-професійної діяльності та педагогічної практики.

Фізичне виховання як складова професійної підготовки створює сприятливі умови для розвитку саморефлексії, оскільки передбачає постійний зворотний зв'язок, аналіз рухової діяльності, оцінювання результатів та корекцію власних дій. Залучення студентів до самоаналізу проведених занять, ведення рефлексивних щоденників, використання відеоаналізу педагогічної діяльності сприяє усвідомленню індивідуального стилю викладання та формуванню професійної відповідальності.

Ефективному формуванню здатності до педагогічної саморефлексії майбутніх учителів фізичного виховання сприяють: цілеспрямована інтеграція рефлексивних завдань у зміст фахових дисциплін, що забезпечує усвідомлення студентами логіки власних педагогічних дій; використання активних та інтерактивних методів навчання (аналіз педагогічних ситуацій, ділові ігри, тренінги), спрямованих на розвиток умінь самоаналізу та критичного осмислення педагогічного досвіду; організація педагогічної практики з обов'язковим включенням елементів самооцінювання та взаємооцінювання результатів професійної діяльності; створення освітнього середовища, орієнтованого на особистісний і професійний розвиток студента як суб'єкта педагогічної діяльності; стимулювання рефлексивної позиції як складника професійної культури майбутнього вчителя фізичного виховання та передумови його безперервного професійного самовдосконалення.

Результати аналізу освітньої практики свідчать, що формування педагогічної саморефлексії є ефективнішим за умови поетапної організації цього процесу – від розвитку базових умінь самоаналізу до усвідомленого рефлексивного супроводу педагогічної діяльності. Важливим є формування мотиваційно-ціннісного ставлення до рефлексії як інструменту професійного зростання. Систематичне включення рефлексивних процедур у навчальні заняття та педагогічну практику сприяє становленню стійкої рефлексивної позиції майбутнього вчителя фізичного виховання.

Висновки. Здатність до педагогічної саморефлексії є важливим чинником професійного становлення майбутніх учителів фізичного виховання та умовою їхньої готовності до ефективної педагогічної діяльності. Цілеспрямоване формування рефлексивних умінь у процесі фахової підготовки сприяє підвищенню якості педагогічної освіти та відповідає сучасним вимогам модернізації вищої освіти України. Перспективи подальших досліджень

пов'язані з розробленням та експериментальною перевіркою методик розвитку педагогічної саморефлексії майбутніх учителів фізичного виховання в умовах компетентісно орієнтованого навчання, а також із визначенням критеріїв і показників рівнів її сформованості та впровадженням результатів у практику підготовки фахівців.

Список літературних джерел

1. Бородіна О.С., Варивода О.В., Усатенко О.В. Бар'єри та стимули фізичної активності студентської молоді в умовах сучасного освітнього середовища. Актуальні питання здоров'язбереження у координатах сучасних парадигм : зб. наук. пр. ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 29-30 грудня 2025 р.). Київ : ПВТП «LAT&K», 2025. С. 126–130.
2. Карпенко М.І. Самовдосконалення майбутнього вчителя фізичної культури як умова його готовності до побудови у закладі освіти здоров'язберігаючого середовища. Якість професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти. 2024. С. 31–34.
3. Носенко Я.О., Дячук О.П., Іванович В.О. Професійне самовдосконалення майбутніх учителів фізичної культури у сучасній практиці. Актуальні питання фізичної культури, спорту та ерготерапії. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2024.С. 60–63.
4. Роль соціальних мереж у фізичному вихованні / Бородіна О.С. та ін. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2025. Випуск 11 (198). С. 18–22.
5. Kostiantyn Prontenko, Ihor Bloshchynskyi, Grygoriy Griban, Yevgenii Zhukovskyi, Tetiana Yavorska, Pavlo Tkachenko, Dmytro Dzenzeliuk, Nadya Dovgan, Sergiy Bezpaliy, Volodymyr Andreychuk. Formation of Readiness of Future Physical Culture Teachers for Professional Activity. Universal Journal of Educational Research 7(9): 1860–1868, 2019.